

בס"ד, יום שני ה' תשרי תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת הוריות יג - יד, זבחים ב - ו (78)

א. (1) מה הם סדר הקדימות המבוארות במתניתין, ומאי טעמא מקדימים להו? (2) שער נשיא ושעירת יחיד ושעיר עבודת כוכבים, מי קודם ומדוע? שעירת יחיד וכבשת יחיד מי קודם, ומדוע? (3) חטאת ועולה, מי קודם ומדוע? (4) האם איש קודם לאשה או דאשה קודמת לאיש, ומדוע? (5) מה הם סדר הקדימויות בפדיה מבית השבי, ומדוע?

ב. (1) מה הם הדברים המשכחים את הלימוד? והאם משכחים הם אף דברים אחרים? ומה הם הדברים המשיבים את הלימוד? (2) מה הם הדברים הקשים ללימוד? (3) כיצד הוא סדר העמידה מפני הנשיא האב בית דין, והחכם? ומה הטעם בסדר זה? (4) האם נוהגים כבוד אף בבניהם של תלמידי חכמים (פרט)?

ג. (1) מי הם אחרים, ומי הם יש אומרים, ואמאי נקראו בשמות אלו, והאם לעולם נקראו בכינויים אלו, ומדוע? (2) מי הוא סיני ומי הוא עקר הרים, ומי עדיף, ומדוע? והאם כך נהגו גם למעשה, ומדוע? (3) מי הוא חריף ומקשה, ומי הוא מתון ומסיק, ומי עדיף?

מסכת זבחים

ד. (1) "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן וכו'", מה הוא "שלא לשמן" דקתני הכא, ומה דין הקרבן (פרט)? והאם דין זה נאמר רק בנזבחו שלא לשמן, או אף בשאר עבודות? (2) היכא דקתני גבי קרבן לישנא ד"פסולין", מה משמעותו, ומדוע? (3) מה אתי לאשמועינן בהא דתני "אלא שלא עלו לבעלים", ומה ההכרח לומר דאתי לאשמועינן רבותא בהאי לישנא? ומה הטעם בדין זה?

ה. (1) מה דינו של זבח שנזבח בסתמא, מניין, ומדוע? (2) קטן ששחט זבחים, מה דינם, ומדוע? (3) מה דינו של גט שנכתב בסתמא, מניין (למסקנת סוגיין), ומדוע? והאם יש הבדל בין זינתה תחת בעלה, לסתם אשה, ומדוע? (4) מה דין סתמא בשאר דברים דבעינן בהו לשמה, ומדוע?

ו. (1) האם יש משניות נוספות שיש להוכיח מהם הדין בכותב גט בסתמא, ומדוע? (2) מה דינו של גט שנכתב לשם גויה, ומניין? והאם יש ללמוד מדינו לזבחים שנזבחו לשם חולין, ומדוע? (3) תנור חרס שיש בו שרץ, והכניסו לתוך התנור כלי אחר ואוכלין בתוכו, מה דינם של האוכלין, ומדוע? והאם יש נפקא מינה ממה עשוי הכלי הפנימי, ומדוע? והאם יש להוכיח מהאי דינא לענין זבחים שנזבחו לשם חולין, ומדוע?

ז. (1) תנור חרס שיש בו שרץ, ונתנו בתוכו כוורת עם אוכלין, או חילקוהו במחיצות ונתנו אוכלין מעבר השני של המחיצה, מה דין האוכלין ומדוע? והאם יש להוכיח מהאי דינא לענין זבחים ששחטן לשם חולין, ומדוע? (2) מה יותר סברא לפסול, קדשים ששחטן לשם קדשים אחרים, או כששחטן לשם חולין, ומדוע? (3) זבחים שחישב עליהם לשם זבח אחר, מה דינם, ומדוע? והאם כששינה בזה האופן לשם בעלים אחרים דינו שונה, ומדוע? (4) מה ילפינן מדכתיב "אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא" (פרט)?

ח. 1) האם בעינן לכתחילה זביחה לשמה, ומניין? ומה הדין בשאר העבודות, ומניין? והאם אפשר ללמוד עבודה מעבודה, ומדוע? 2) "אשכחן שינוי קודש שינוי בעלים מנלן", מהיכן פשיטא לגמ' דבעינן לשם זובח? והאם יש כוונות נוספות דבעינן לזבוח לשמן, ואם יש, אמאי הגמ' לא שאלה מהיכן ולפינן להו? 3) כיצד נדרש הפסוק "ובשר זבח תורת שלמיו ביום קרבנו יאכל"?

ט. 1) באיזה עבודות בעינן לשם בעלים, ומדוע? והאם אפשר ללומדם מזביחה, ומדוע? ומהיכן ולפינן להו למסקנת סוגיין? 2) מה דין שינוי בעלים לאחר מיתה? ומה דין שינוי קודש לאחר מיתה, והאם תלוי הוא בפלוגתא אי שיעבודא דאורייתא אי לאו דאורייתא, ומדוע? ומה דין שינוי בעלים בקרבן ציבור, ומדוע? 3) שינוי בעלים או שינוי הגוף, האם נחשבים פסולו בגופו של קרבן (פרט), ומדוע?

י. 1) באר את קושית הגמ' "אימא היכא דשחיט להו שלא לשמה ליפסלו!" ומה השיבו על קושיה זו? 2) מה הוקשה לריש לקיש אדינא דמתניתין דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן? ומה השיבו ר' אליעזר? והאם ריש לקיש קיבל לתשובתו, ומדוע? 3) המחויב חטאת ועולה והביא את עולתו קודם לחטאתו, כיצד ינהג ומדוע?

יא. 1) כיצד הסיק ריש לקיש בטעמא דמתניתין דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן? 2) מה הקשו על תירוצו של ר' אליעזר על קושייתו של ריש לקיש דאם באים אמאי לא מרציין? ומה השיבו על קושיה זו? 3) מה הקשו על דחיתו של ריש לקיש לתירוצו של ר' אליעזר? ומה השיבו על קושיה זו? 4) מה ולפינן מדכתיב "היא" גבי חטאת? ומה ולפינן מדכתיב "היא" גבי אשם?

יב. 1) המניח מנחה לבנו, כיצד ינהג בה, והאם היכא דהם שני יורשין הדין שונה, ומדוע? 2) המניח בהמת קרבן לבנו, האם יכול להקריבה או להמירה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דיש שני יורשים? 3) מי הוא הבעלים לענין "המרה"? והאם בכל אופן נחשב הוא הבעלים, ומדוע? 4) מי הוא הבעלים לענין להוסיף חומש על פדיונו, ומנין? ומי הוא הבעלים על הטובת הנאה של התרומה, ומנין?

יג. 1) כיצד ביאר ר' שישא בריה דרב אידי את דברי מתניתין "אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה", ומה הכריח אותו לבאר הכי? והאם על ידי שיביא הקרבן השני יתכפר לו על הזבחה שלא לשמה, ומדוע? 2) איזה דין ילפינן מהברייתא דדרשה לקרא ד"וסמך ונרצה", וכיצד ילפינן לה? והאם דין זה נאמר אף בחטאת, ומדוע? 3) מצורע שלא ניתן על ראשו משיירי השמן, מה מוטל עליו לעשות, ומנין? והאם מותר להכנס עתה למקדש או לאכול קדשים, ומדוע?

יד. 1) מה הוקשה לר' שמעון על שערי עצרת? וכיצד ביאר הענין? והאם יש להוכיח מדבריו חידוש לדינא בענין כפרת עולה, ומדוע? 2) באר מה הוא "סכין מושכתן למה שהין", והאם תלוי הוא בהא דלב בית דין מתנה עליהם? 3) מה שאל ר' ירמיה את ר' זירא בענין כפרת שערי עצרת, ומה השיבו, והאם יש ללמוד מדבריהם לענין כפרת עולה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן הוריות יג יד, זבחים ב ו

- א. (1) תדיר קודם, שנאמר מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד, דאשר לעולת התמיד מיותר הוא, אלא למימר דלעולם יש להקדימה משום תדירא. וכן המקודש קודם לחבירו, וילפינן לה מדכתיב "וקדשתו". וכן פר משיח קודם לפר העלם דבר של הציבור, וילפינן לה מדכתיב "כאשר שרף את הפר הראשון", או דסברא הוא דיש להקדים את המכפר למתכפר.
- (2) שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר נשיא, משום דציבור קודם ליחיד. אבל שעיר נשיא ושעירת יחיד, שעיר הנשיא קודם דהאי מלך והאי הדיוט. ובשעירת יחיד וכבשת יחיד דאמרי דהכבשה קודמת משום דהתרבתה באליה, ואית דאמרי דהשעירה קודמת משום דמכפרת אף בעבודת כוכבים.
- (3) חטאת קודמת לעולה ואפילו חטאת העוף, דהא כתיב "והקריב את אשר לחטאת ראשונה". אמנם גבי פר ושעיר דעבודת כוכבים, מקדימים את פר העולה, ובמערכא אמרו דהוא משום דחטאת עבודת כוכבים חסירה כתיבא בלא "א". ורבא אמר משום דכתיב ביה "כמשפט" דבעינן כסדר הכתוב בתורה.
- (4) האיש קודם להחיותו ולהשבת אבידתו, והאשה קודמת לכסות משום דזילתא טפי, ומבית השבי משום עבירה. אבל אם אף האיש עומד לעבירה, האיש קודם.
- (5) אדם שיש בידו לפדות את עצמו, הוא קודם לכולם, ואם אמו גם בשבי קודמת אף לו משום זילותא. ורבו קודם לאביו ואביו קודם לחכם, וחכם עדיף על כולם משום דאם ימות אין אחר תחתיו, ואחריו מלך, ואחריו כהן גדול, כדחזינן דדוד קרא לכהן הגדול עבדו. ואחריו נביא כדחזינן דדוד הקדים את צדוק הכהן לנתן הנביא, ואחריו מרובה בגדים, ואחריו משיח שעבר מחמת קריו, ואחריו משיח שעבר מחמת מומו, ואחריו משיח מלחמה, ואחריו סגן, ואחריו אמרכל, ואחריו גזבר, ואחריו ראש משמר, ואחריו ראש בית אב, ואחריו כהן הדיוט, ואחריו לוי כדכתיב "ויבדל אהרון להקדישו", ואחריו ישראל, ואחריו ממזר לפי שאינו מיוחס, ואחריו נתין שלא בא מטיפה כשריה, ואחריו גר שלא גדל עמו בקדושה, ואחריו עבד משוחרר שהיה בכלל ארור. וכל הני בשוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם עדיף הוא אפילו על כהן גדול עם הארץ.

- ב. (1) הדברים המשכחים הלימוד הם האוכל ממה שאכל עכבר, וממה שאכל חתול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שירי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על זו. ויש אומרים דאף המניח כליו תחת מראשותיו. והאוכל ממה שאכל עבר משכח אף דברים אחרים, כדחזינן דהחתול שאוכל את העבר אינו מכיר את קונו. והדברים המשיבים את הלימוד הם האוכל פת פחמין, וכל שכן פחמין עצמן. והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והשותה מים של שירי עיסה, והרגיל בשמן זית, והרגיל ביון ובשמים. ויש אומרים דאף הטובל אצבעו במלח ואוכל, ונחלקו האם איירי דווקא באצבע אחת או בשתיים.
- (3) הדברים הקשים ללימוד הם העובר תחת אפסר הגמל, וכל שכן תחת גמל, והעובר בין שני גמלים, והעובר בין שתי נשים, ואשה העוברת בין שני אנשים, והעובר תחת ריח רע של נבילה, והעובר תחת גשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום, והאוכל פת שלא התבשלה כל צרכה, והאוכל בשר מוזהמא ליסטרון, והשותה מים מאמה העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני מת, ויש אומרים דאף הקורא כתב שעל גבי הקבר.
- (3) מפני הנשיא כולם עומדים ואין יושבין עד שיאמר להם שבו. ומפני האב בית דין עומדין רק שתי שורות אחת מכאן ואחת מכאן וכשיגיע למקומו יכולים לשבת, וכשחכם נכנס אחד עומד ואחד יושב. והאי מילתא תיקן רשב"ג כדי שיהיה היכר מי הוא הנשיא ומי הוא האב בית דין ומי הוא החכם.
- (4) אמרינן דנוהגים בהם כבוד, ויכולים להפסיע על ראשי עם קודש בזמן שהציבור צריך להם. ואם יצא למי רגליו יכול לחזור, והאידינא דחליש עלמא ולא מהני בדיקה לצרכים, אף אם יצא לצרכיו חזור. ואם יש בהם דעת לשמוע, יושבים לפני העם ואחוריהם כלפי העם. ואם אין בהם דעת לשמוע, יושבים אחוריהם ופניהם כלפי העם. ועושין אותן סניפין בבית המשתה, אבל הני מילי בחיי אביהם ובפני אביהם.

- ג. (1) לר' מאיר קראו אחרים ולר' נתן יש אומרים, ורשב"ג קראן כן על שם שרצו להורידו מנשיאותו על ידי שישאלוהו בעוקצין ולא ידע, וכשמע ר' יעקב בן קרשי הדבר, עמד ושנה עוקצין תחת עלייתו של רשב"ג עד שנתן דעתו שנפל דבר בבית המדרש וגרס עוקצין וידע להשיבם, והוציאן מבית המדרש, וכיון דהיו שואלים ומשיבים מבחוץ על ידי פתקין ואמר ר' יוסי דלאו אורח ארעא דאנחנו מבפנים ותורה מבחוץ, הכניסן רשב"ג וקנסן שלא יקראו בשמותן, אלא בשמות אלו. ומצינו דרבי לא הסכים עם אביו, דהא סוף סוף לא אהני מעשיהם, ואף דלא אמר משמו של ר' מאיר להדיא, מכל מקום לא קראו אחרים.
- (2) סיני הוא אותן שמשניות וברייתות סדורות לו כמסיני כר' יוסף, ועוקר הרים הוא החריף לפלפל אף שאין משניות וברייתות סדורות לו כל כך כרבה. והסיקו דסיני עדיף משום דכולם צריכים למרי חייטי. אמנם ר' יוסף לא הסכים לקבל על עצמו הנשיאות, ורק לאחר שמת רבה מלך רב יוסף.
- (3) חריף ומקשה הוא מקשה ומתרחץ כר' זירא, ומתון ומסיק היינו כרבה בר מתנא שאינו חריף לפלפל אלא שוהה ומעיין יפה עד דמסיק אליבא דהלכתא, והסתפקו מי עדיף והשאיירוהו בתיקו.

מסכת זבחים

- ד. (1) כתבו התוס' דמכולה מתניתין משמע דשלא לשמן דקתני הכא, היינו שינוי קדשים. ובסוף דבריהם כתבו, דשפיר יש לומר דכולל נמי שינוי בעלים. ומבואר במתניתין דכשרים ושרי לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את בשרן, אלא דלא עלו לבעלים לשם חובה. חוץ מחטאת ופסח דמחשבה שלא לשמן פוסלתן. ודעת ר' אליעזר דאף האשם דינו כחטאת. ודעת יוסי בן חוני, דאף שאר זבחים שנזבחו לשם חטאת ופסח פסולים. ודעת שמעון אחי עזריה, דאם שחטן לשם נמוך מהן, כגון קדשי קדשים לשם קדשי קלים, או שלמים לשם מעשר ובכור, הקרבן פסול. ואם לשם גבוה מהם הקרבן כשר. ואיבעיא בגמ', האם כשר ועלה או כשר ולא עלה וכדעת תנא קמא. וכתבו התוס' דהאי דינא נאמר אף בשאר עבודות ולא רק בזביחה, וכדקתני במתניתין לקמן. [אמנם בשינוי בעלים אינו אלא אם יעשה כל העבודות על מנת לזרוק דמם שלא לשם בעליהם. והמחשב בהקטרה בכל גווני אינו פסול].
- (2) במתניתין דקתני פסולין גבי לשם נמוך מהן, הוי פסול לגמרי. וכתבו התוס' דאף דאשכחן בעלמא פסולין דפסול רק להא דאינו עולה לבעלים לשם חובה, הכא על כרחך דפסולים לגמרי קאמר, דזיל בתר טעמא דדרשינן ליה מדכתיב "ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו, דדווקא במורם מהם אין מתחללין אבל בנמוך מתחללין, ולישנא דחילול משמע לגמרי. ועוד כתבו, דמדיוקא דמתניתין הכי משמע. עיין שם.

3) אתי לאשמועינן דאין בו אלא הא דאינו עולה לבעלים לשם חובה, אבל אכתי בקדושתו קאי ואסור שוב לחללו במחשבה אחרת, דאי לאו האי מילתא, לא היה לתנא להאריך בלשונו, דאדרבה לעולם ישנה אדם בדרך קצרה. והיינו טעמא דאין לשנותו, דכי משום דשינה פעם אחת ישנה בה עוד. ועוד, דבקרא ילפינן דאם לא עשה כמחשבתו אינו פסול אלא הוא כנדבה אחרת, ופשיטא דאסור לשנות נדבה.

ה. (1) סתם זבחים לשם זבח עומדים ומשום הכי אף בשחטו סתם ולא חישוב בו לשם זבח כשר. וילפינן להא מהא דקתני לקמן לשם ששה דברים הזבח נזבח ור' יוסי תיקן דאף מי שלא היה בליבו לשם הני הזבח כשר, דתנאי בית דין הוא שיחשבו סתם ולא לשם כל הני. ואי נימא דבעינן מחשבה להדיא, כיצד תיקנו בית דין דסגי בלא מחשבה לעקור דין תורה. נביארו התוס', דמהא דקאמר ר' יוסי אפילו לא היה בליבו לשם הני, ליכא ראייה, דדלמא כוונתו דלא אמר בפיו. אבל מדתיקנו בית דין שפיר יש להביא ראייה. דאי נימא דבעינן לכל הפחות מחשבה, כיצד תיקנו בית דין שיחשוב ולא יאמר, הא זימנין דלא יחשוב ויפסל. אלא על כרחך דאף אם לא יחשוב הוא כשר. (2) הגמ' בחולין הסתפקה לענין קטן. וביארו התוס', דאף דסתם זבחים לשם זבחים הן עומדין, מכל מקום איכא למימר דמעשה הקטן אפילו אם יכוון הוי כמתעסק בעלמא, ומתעסק פסול בזבחים. (3) גט שנכתב בסתמא פסול, וחזינן לה מהא דשנינו דהכותב טופסי גיטין צריך שישאיר מקום האיש והאשה והזמן, ועל כרחך דהוא משום דבעינן כתיבה לשמה דאיירי אליבא דר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי, ולא משום קטטה וכדאמרין בגיטין אליבא דר' מאיר, דהא קתני עלה דרב יהודה אמר שמואל אמר דצריך להשאיר אף מקום הרי את מותרת לכל אדם, ומוכח דאתיא כר' אליעזר דעדי מסירה כרתי וכדאמרין בגיטין. והיינו טעמא דפסול, משום דסתם אשה אינה עומדת להתגרש בגט זה, ואף אם זינתה דוודאי עומדת להתגרש, אבל אינה עומדת להתגרש בגט זה. ועוד כתבו התוס', דאף בזינתה אינו מוכרח שיגרשנה. (4) כתבו התוס' דלענין מילה דנמי בעינן לשמה, סגי אף בסתמא וכזבחים, משום דסתם מילה לשמה קאי, ומשום הכי אף מילת גוי כשרה. ורק מילת כותי דמכוון לשם הר גריזים פסולה.

ו. (1) אמרינן בגמ', דאין להוכיח מהא דשמע קול סופרין מקרין, משום דהתם לא נכתב כלל לשם כריתות. וכן אין להוכיח מהא דקתני כתב לגרש את אשתו ונמלך, דאף דאיכא למימר דמסתמא כוונתו שאם ימלך יתנו לאחר ששמו כשמו לגרש בו, ואפילו הכי אמרינן דפסול, משום דאיכא למימר דכיון דאינתיק לשם זו פסול לאחרת. וכן אין להוכיח מהו לו שתי נשים ששמותיהן שוות דאינו יכול לגרש לאחרת, דהא אינתיק לשם זו. וכן אין להוכיח מאמר לבלל כתוב ולאיוזה שארצה אגרש, דדלמא הוא משום דאין ברירא ואינתיק לשם האחרת. (2) הגט פסול וכדמשמע לישנא דמתניתין "כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול", והאי אשה בסתמא קתני דחישוב לכל אשה ואפילו לגויה. והיינו טעמא דפסול, משום דאף דאינה בתורת גיטין, מכל מקום לא עדיף מסתמא, והא פסלינן סתמא בגט. ולא דמי לזבחים שנובחו לשם חולין, דאיכא למימר דמחשבת חולין לא מהניא מידי לקדשים דאין שמו נתפס על הזבח, ואף דגם לשם קדשים לא חישוב, הא אף סתמא כשר. (3) מבואר בקרא דדווקא אוכלין הנמצאים בתוך כלי חרס נטמאין הם משרץ הנמצא באוירו. וכל היכא דאין האוכלין ב"תוכו" של הכלי חרס אינם נטמאים. ומשום הכי אם נתן את האוכלין בתוך כלי אחר ופיו יוצא מפי התנור, דבכהאי גוונא לא חשיב בתוכו של תנור, האוכלין טהורים. ואפילו כלי שטף מציל, או משום דסוף סוף כלי הוא, או דילפינן לה מריבוי ד"תוכו". ואין לדמותו לקדשים שזבחן לשם חולין, דהתם לאו בר מיניה הוא, וכלל לא נתפס שם חולין על הזבח. וכל שכן אי נימא דבטומאה ילפינן לה מקרא דלא קשיא מידי.

ז. (1) לדעת תנא קמא, בין מחיצה ובין כוורת פחותה שאין לה שם כלי, אין מצילות על האוכל, משום דלאו בר מיניה דתנור הם, ואין עליהם שם דתוך תוכו. אמנם כוורת שאינה פחותה ופיה למעלה מן התנור שפיר הוי כלי וחשיב תוך תוכו. ור' אליעזר עביד קל וחומר מאוהל המת דלא בעינן דווקא כלי. ולרש"י ר' אליעזר פליג בין אכוורת ובין המחיצות, ורבנן נמי מודו לקל וחומר, אלא דסברו דלא אשכחן חילוק אוהלים בכלי חרס. והתוס' הביאו שיטה דר' אליעזר פליג רק אכוורת משום דקצת הוי כלי, אבל במחיצות מודה, והיינו דקאמרי ליה רבנן דכיון דלא מצינו מחיצה מצלת בכלי אף כוורת לא תציל. אמנם הביאו דבתורת כהנים קאמר ר' יוסי דאף במחיצה פליג ר' אליעזר. ולרבנן דטימא, הוי ממש כדאמרין גבי קדשים ששחטן לשם חולין, דכיון דלאו בר מיניה הוא אינו מחריב למיניה. ולר' אליעזר דחשיב אף לכוורת או למחיצה בתוך תוכו אף דלאו בר מינה הוא, לאו משום מחריב ביה קאמר, אלא מקל וחומר יליף דאף אוהל חוצץ ולא דווקא תוך תוכו. (2) בריש סוגיין אמרינן, דדווקא קדשים כיוון דבר מיניה הם יש להם כח לפסול את הקדשים. והשתא עבדינן קל וחומר דאדרבה מן הראוי דחולין יפסלו טפי, דהא השוחט וכסבור דחולין הם הקרבן פסול אף דאם סבור דהם קדשים אחרים אין הקרבן נפסל בהכי, כל שכן השוחט לשם חולין דיפסל כי היכי דהשוחט לשם קדשים אחרים פוסל הוא. (3) חישוב עליהם לשם מין אחר, כגון על חטאת לשם עולה, החטאת פסולה. אבל אם ישחטנה לשם חטאת אחרת נדווקא המכפרת, כגון חטאת חלב על חטאת דם, החטאת כשירה, דכתיב, "ושחט אותה לחטאת". אבל אם שינה בבעלים, אדרבה דווקא אם שחטה לשם המחויב חטאת נפסלה חטאתו, אבל אם שחטו לשם המחויב עולה, אינו פוסל חטאתו, דילפינן לה מדכתיב "וכיפר עליו", ודרשינן דווקא על חבירו דומיא דידיה לא שחטינן. (4) איכא בהאי קרא ד' ריבויי. ולרבנן דרשינן מינה חד לגופיה דכלי חרס מטמא מאוירו. וחד לומר דתוך תוכו מציל, ועל כרחך אתיא לכלי שטף בתוך כלי חרס, דאילו כלי חרס בתוך כלי חרס פשיטא דאינו טמא, דהא לא הוי "תוכו". ולר' אליעזר דסבר דאף מחיצה מצלת בכלי חרס ולא בעי קרא לכלי שטף, אתי קרא לאוכלין שגיבלן בטיט שאכתי ב"תוכו" חשיבי וטמאים.

ח. (1) לכתחילה בעינן זביחה לשמה, וילפינן לה מדכתיב "ואם זבח שלמים קרבנו", דהאי זבח מיותר הוא דהא שמו של הקרבן הוא "שלמים" ולא "זבח שלמים" כדמוכח בשאר קראי, אלא למימר דבעינן זביחה לשמה. ואף בשאר העבודות בעינן לשמה, דבזריקה כתיב "הזורק את דם השלמים", ובקבלה כתיב "המקריב את דם השלמים" והאי קרא דאיירי אחר השחיטה וודאי בקבלה איירי. והולכה ילפינן מקבלה משום דתרווייהו נקראו הקרבה. ואין ללמוד מזביחה, משום דזביחה נקבע פסול שלא לאוכליו גבי פסח. ואין ללמוד מקבלה משום דפסולה בור ואשה. ואין ללמוד משחיטה וקבלה, משום דבעו צפון. ואין ללמוד מזריקה משום דזר חייב עליה. ואין ללמוד משחיטה וזריקה משום דחייבים עליהם בחוץ. ואין ללמוד הולכה מקבלה משום דאפשר לבטלה, ואין ללמוד זריקה מכולהו משום דישנם בחטאות הפנימיות.

2) כתב רש"י דפשיטא ליה מדתני לקמן לשם ששה דברים הזבח נזבח. וכתבו התוס' לעיל דהא דלא בעו משאר הארבעה דברים דקתני התם, משום דבדיעבד מרצין. ועוד כתבו, דשלא לשמן דמתניתין איירי נמי בשינוי בעלים, ומשום הכי בעי מנלן לשינוי בעלים, ומהאי טעמא אף לא בעו משאר הכוונות דלא מבוארות במתניתין דידן.

3) מדהקדים לזבח לתורה ילפינן דבעינן זביחה לשם תורה, ואם אינו ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים. ומדכתיב "תודה שלמיו" ילפינן דהשוטח תודה לשם שלמים עלתה לו לשם חובה. אבל השוחט שלמים לשם תורה לא עלתה לו. ומדקתני לזבח גבי אכילה דרשינן דאף חטאת ואשם נאכלים ליום ולילה כתורה. ומדכתיב שלמיו גבי אכילה אתי לרבות נמי שלמי נזיר ושלמי פסח דנאכלים ליום ולילה.

ט. 1) עיקר הפוסל בשינוי בעלים הוא עבודת הזריקה, משום דהזריקה היא המכפרת, אמנם אף בשאר העבודות כל דחשב בהם על מנת לזרוק הדם לשם אחר, הוי שינוי בעלים ופוסל. ולשאר עבודות אין ללמוד מזביחה, דמה לזביחה שכן פוסלת שלא לאכליו גבי פסח. ולענין זריקה ילפינן מדכתיב "ונרצה לו לכפר עליו". ולענין קבלה ילפינן מדכתיב גבי איל נזיר "ואת האיל יעשה זבח שלמים" ואם אינו ענין לשם שלמים תנהו ענין לשם בעלים. ואף אי נימא דהאי קרא נדרש בכלל פרט וכלל, מכל מקום דרשינן כעין הפרט דכל דבעי צפון ומשכחת לה אף בחטאות הפנימיות. ועוד אמרינן בגמ' דאפשר אף לדרוש כעין הפרט דדווקא דבר שחייבים עליה בחוץ ואתי לרבות זריקה. אמנם שקולים ויבואו שניהם, או דעל כרחך דאתי לקבלה דזריקה כבר ילפינן לעיל. וילפינן לשאר הקרבנות בהיקש דהוקשו כל הקרבנות להדדי. וכתב רש"י דהולכה הוי בכלל קבלה.

2) אמרינן בגמ' דאין שינוי בעלים לאחר מיתה. ולדעת רב פנחס בריה דרב מרי יש שינוי בעלים לאחר מיתה. אמנם שינוי קודש משכחת אף לאחר מיתה. וכתבו התוס' דאף למאן דאמר שיעבודא לאו דאורייתא ואין חיוב על היורשין להקריב את קרבן המת. מכל מקום נפקא מינה היכא דהפריש שנים והתנה דרק אם יקרב כהלכתו השני יהיה חולין. ועוד כתבו התוס', דבשינוי קודש יש איסור. אבל בשינוי בעלים כיון דאין בעלים בעולם ליכא איסור לשנותו. ובקרבן ציבור נמי אין שינוי בעלים. וכתב רש"י דהכל בעליו. ועיין תוס'.

3) מסקינן דבין שינוי קודש ובין שינוי בעלים, כיון דהוי במחשבה בעלמא לא חשיב פסולו בגופו. אמנם כתבו התוס' דלענין פסח יש חילוק בין שחטו שלא לשמה משחטו שלא לאוכליו דהוי שינוי בעלים, משום דהפסול דשלא לאוכליו הוא בשחיטה, ובשחיטה הא אכתי אין שם בעלים, ולהכי חשיבין ליה אין פסולו בגופו.

י. 1) ביאר רש"י דכיון דלא עשה כהלכתן אין הזריקה מתרת באכילה. והתוס' הקשו דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב. ומשום הכי ביארו, דמקשינן מנלן למימר דחד קרא אתי לשינוי בעלים, דלמא תרוויהו אתי לשינוי קודש ואתי למימר דפוסל אף בדעיבד. ובהגהה כתבו דהוי קושיה מסברא וכקושיית ריש לקיש. אמנם דחו, דריש לקיש לאכשורי אתי ולא לפסולי. והשיבו דילפינן לה מדכתיב "מוצא שפתיך תשמור" דאם עשה כדונו יצא ידי נדרו, ואם לאו יהיה נדבה. וכתבו התוס' דלפירושה לא אתי שפיר תירוץ הגמ'.

2) ריש לקיש הקשה, דהיכן מצאנו קרבן שאינו מרצה, ואם נאמר דמביאים אותו נאמר נמי דמרצה. והשיבו ר' אליעזר דאשכחן בקרבן יולדת דאם הפרישה עולתה ומתה יביאו היורשין עולתה אף דאין לה על מי לרצות. וריש לקיש לא קיבל לתשובתו, דהא ניחא שאר קרבנות דבאים לאחר מיתה, אבל אשם דלא בא לאחר מיתה מאי איכא למימר. ואך דמצינו דעת ר' אליעזר דאף האשם פסול, מכל מקום עליו לבאר דעת תנא קמא דכן הכשיר.

3) גבי יולדת מבואר דאף אם עברה והביאה קודם את עולתה, יכולה להביא אחר כך את חטאתה. וכתבו התוס' בשם ר' חיים, דהאי קדימה דחטאת אינו מעכב בדעיבד, ואף דגבי מצורע בעינן קרא, היינו משום דכתיב ביה עיכובא. ועוד כתבו, דממצורע ילפינן לכולהו חטאת ועולה דבדיעבד יכול להביא חטאת לאחר העולה.

יא. 1) למסקנא מהא דכתיב גבי חטאת "אותה" ילפינן דדווקא חטאת פסולה שלא לשמה אבל שאר הקרבנות אינם פסולים. ומדכתיב "מוצא שפתיך תשמור" ילפינן דאינו מרצה אלא אם עשה כפיו. ואף דהאי קרא לא אתי גבי אשם, דהא ליתא לאשם בנדבה, מכל מקום ילפינן לה משאר קרבנות בהיקש דהוקשו כל הקרבנות להדדי, וליכא לאקושי כולהו לחטאת, דהא מיעט רחמנא אותה.

2) הקשו על תירוץ של ר' אליעזר דחזינן מיולדת דמביאים אף שאינו מרצה, דלמא שפיר מרצה הוא על היורשין כגון על עשה ולא הניתק לעשה דידהו. ותיירו, דאין היורשין קונים לקרבן כפרה גמורה לכפר עליהם, וכדחזינן מהא דאם ירשו מנחה יכולים להקטירה אף ששותפין אינן מקטירים.

3) הקשו על דחיותו של ריש לקיש דאכתי תקשי מאשם דאינו קרב לאחור מיתה, דהא שפיר חזינן דקרב דהרי רועה עד שמסתאב ויפלו דמיו לעולה. ותיירו, דהא חטאת נמי קריבה בהאי גוונא אף לאחר מיתה ואפילו הכי חזינן דאינה עולה היכא דשחטה שלא לשמה. ולגירסת רש"י בגמ', נשארו בקושיה על ריש לקיש, דהא שאני חטאת דאיכא מיעטא דהיא, ואף שדבאשם נמי כתבי "היא" הא כיון דבלאחר הקטרת אימורין איירי, והם אינן מעכבים, לא שייך למילף מינה עיכוב. ולגירסת התוס' לא סלקו בקושיה.

4) מדכתיב היא גבי חטאת ילפינן עיכובא. וכתבו התוס' דבעינן להאי דרשא ללמד אף לחטאת חלב שנשחטה לשם חטאת נזיר או מצורע. אי נמי ללמד על מנחת חוטא. אי נמי בעינן בעינן לה לחטאת נשיא דהוי זכר דראוי בעצמו לעולה ומותרה קרב עולה, דאפילו הכי איכא פסול בשחטו שלא לשמה. ומדכתיב "היא" גבי אשם ילפינן לענין אשם דדוקא ניתק לרעהי יכול להקריבו עולה. וכתבו התוס' דדין ניתוק מדרבנן הוא. ומדאורייתא דווקא לאחר כפרה מהני להקריבו עולה, והיינו דילפינן מהיא.

יב. 1) הבן יכול להקריבה, וכן אם שנים ירשו את אביהם יכולים הם להביא את מנחתו. ואף דילפינן מדכתיב "נפש" דאין מנחה באה בשותפות, שאני יורשין דלא קנו לה לגמרי.

2) יכול הבן להקריבה, ואמר ר' יוחנן דאף יכול להמירה כדריבין לה בקרא "אם המר ימיר", [אמנם נחלקו בה ר' יוהדה ור' מאיר]. ואף דאמר ר' יוחנן דהמתכפר עושה תמורה, שאני יורש דמתכפר לו מקופיא. אבל היכא דשני בנים ירשו את אביהם אינן יכולים להמיר, משום דהקרא דירוש ממיר בלשון יחיד כתיב, וילפינן מינה כי היכי דשני שותפין אינם ממירין, אף שני יורשין אינן ממירין.

3) לענין המרה המתכפר הוא חשיב בעלים, [ואם נתן רשות להמיר, שרין]. ואמרינן בסוגיין דסגי במתכפר כפרה מקופיא כדי להחשב בעלים. ומכל מקום היכא דיש בו שותף דמתכפר בו מקיבעא, כגון בפר כהן גדול דהוא מתכפר מקיבעא ושאר הכהנים מתכפרים רק מקופיא, הוא יכול להמיר והם אינן יכולים להמיר.

4) המקדיש הוא מוסיף את החומש, ולא המתכפר. וילפינן לה מדכתיב "ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישיתו". והטובת הנאה של התרומה היא של התורם אף שאינו בעל הכרי, וילפינן לה מדכתיב "את כל מעשר תבואתך ונתת".

יג. 1) ביאר ר' שישא דאין הקרבן הראשון מכפר לו כלל, ומשום הכי חייב בקרבן אחר. דאי נימא דמתכפר לו בראשון, אמאי צריך להביא שני. [ועל הראשון לא קשיא ליה, דאיכא למימר דכיון דתחילתו לשמה היה, יש להקריבו אפילו שנגמר שלא לשמה]. וכתבו התוס' דאין מתכפר לו בקרבן השני על הא דשחטו שלא לשמה, ואף אי נימא דעולה מכפרת על עשה דאחר הפרשה, משום דהעבירה היא של העובד ולא של הבעלים.

2) ילפינן מדכתיב וסמך ונרצה דאם לא סמך כיפר ואינו כיפר. ואמרינן דכיפר היינו על עשה דקודם הפרשה, ולא כיפר היינו על העשה דסמיכה, וילפינן מינה דאין עולה מכפרת על עשה שלאחר הפרשה. ורבא דחה דשאני סמיכה דרק אחר השחיטה עובר עליה, ולאחר השחיטה פשיטא שאינה מכפרת. ורב הונא בר יהודה ביאר, דכיפר היינו על כל העשין ומשמע שאפילו לאחר הפרשה, ולא כיפר היינו קמי שמיא. ובחטאת כולי עלמא מודו דאינה מכפרת על אחר הפרשה, משום דנאמר "או הודע איליו חטאתו".

3) לדעת ר' עקיבא לא כיפר וצריך לחזור וליתן מתנות בהונות וליצוק על ראשו. ולדעת ר' יוחנן בן נורי כיון דכתיב "והנותר" הוי רק שיירי מצוה ואם לא נתנם כיפר ולא כיפר, ולרב הונא בר יהודה היינו כיפר גברא ולא כיפר קמי שמיא. ולרבא היינו דכיפר מתנות בהונות ולא כיפר מתנת הראש. וכתב רש"י דצריך לחזור וליתן מתנת הראש. והתוס' כתבו, דלריב"נ לא צריך לחזור וליתן מתנות הראש, ולרב הונא כוונתו לומר דאף את מתנות הבהונות לא כיפר קמי שמיא, ולרבא רק את מתנות הראש לא כיפר קמי שמיא. ובמסקנת דבריהם כתבו כרש"י. וסיימו דכולי עלמא מודו דאינו מעוכב להכנס למקדש ולאכול קדשים, משום דקיבל מתנה מן השמן ולא הוי מחוסר כיפורים.

יד. 1) הוקשה לר' שמעון דכיוון דתרווייהו על טומאת מקדש וקדשיו אתו, אחר דהקריבו הראשון מה הענין בהקרבת השני. וביאר דמהני לטומאה שארעה בין זה לזה. ואמרינן דלכאורה מוכח מהא דעולה מכפרת על עשה דאחר הפרשה, וליכא למימר דאיירי באופן דהופרשו בזה אחר זה, דמהיכי תיתי למימר דהקרא איירי דווקא באופן זה. ורב פפא דחה דשאני שעירי עצרת משום דלב בית דין מתנה עליהם. אמנם נדחו דבריו, דהרי ר' שמעון לית ליה לב בית דין מתנה עליהם. [וכתבו התוס' דלמסקנת סוגיין ר' זירא לא חש לקושיה "וליקו ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא", ואיכא למימר דאיירי בגוונא דהופרשו בזה אחר זה].

2) רש"י פירש דכששוחט בסתמא עולה הזבח לשם מה שהוא ראוי, כגון השוחט תמימים מתרומה ישנה עולות הן לשם קייץ המזבח, ולהמבואר בסוגיין הוא משום דלב בית דין מתנה עליהם. אמנם כתב רש"י דבשבעות מוכח דאתיא כמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהם, ולא גרסינן לה בסוגיין. והתוס' הביאו בשם הערוך דלא קובעים להם שם עד שישחטו, דתלויים הם בתנאי בית דין למה שיפרשו בשעת שחיטתן.

3) למסקנת הסוגיא ר' ירמיה הסתפק היכא דהופרשו בבת אחת האם עולה מכפרת על עשה דלאחר הפרשה, ואם תמצא לומר דמכפרת, יש להסתפק האם מכפרת אף על אחר שחיטה. ור' זירא ענה לו דמכפר אף על אחר שחיטה. אמנם אינו מוכרח דהלכתא כר' זירא. והתוס' כתבו, דאף ר' זירא באם תמצא לומר דהשיב וליכא להוכיח מדבריו מידי.